

УДК 347.78:351.075.2

Д.В. Смерницький,
кандидат юридичних наук

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ ЯК РЕЗУЛЬТАТ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ НА ОБ'ЄКТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ЦЕНТРАЛЬНИХ ОРГАНАХ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ

У статті розглянуто питання забезпечення прав на об'єкти інтелектуальної власності, створені під час наукової діяльності, на прикладі організації цієї роботи в Міністерстві оборони України. Проаналізовано Положення про патентно-ліцензійну, винахідницьку та раціоналізаторську роботу в Збройних Силах України та внесено пропозиції щодо удосконалення організації охорони інтелектуальної власності.

Ключові слова: наукова діяльність, інтелектуальна власність, промислова власність, винахідницька робота, патентно-ліцензійна робота, раціоналізаторська робота.

В статье рассмотрен вопрос обеспечения прав на объекты интеллектуальной собственности, которые созданы в процессе научной деятельности, на примере организации этой работы в Министерстве обороны Украине. Проанализировано Положение о патентно-лицензионной, изобретательской и рационализаторской работе в Вооруженных Силах Украины и внесены предложения по усовершенствованию организации охраны интеллектуальной собственности.

Ключевые слова: научная деятельность, интеллектуальная собственность, промышленная собственность, изобретательская работа, патентно-лицензионная работа, рационализаторская работа.

Paper deals with the issue of rights to intellectual property created during research activities, as an example of such work in the Ministry of Defense of Ukraine. Regulation on Patent Licensing, Inventive and Innovative Work in the Armed Forces of Ukraine is analyzed and several suggestions for the improvement of intellectual property protection are made.

Keywords: research, intellectual property, industrial property, inventive work, patent-licensing work, innovative work.

На сьогодні важливим питанням розвитку держави та суспільства в цілому є розвиток наукової сфери. Адже саме здобутки людей у наукових дослідженнях за різними напрямками функціонування суспільства та впровадження цих здобутків у господарську діяльність є запорукою економічного зростання добробуту країни. Забезпечення прав на об'єкти інтелектуальної власності від недобросовісної конкуренції є важливим заходом досягнення успіху в цій сфері. Надійна охорона та захист прав на об'єкти інтелектуальної власності й їх продуктивне використання в органах виконавчої влади, на підприємствах, в наукових установах можливі тільки за запровадження комплексної організаційної системи щодо створення, охорони, захисту та управління об'єктами інтелектуальної власності. Тому досвід

побудови зазначених систем, їх науковий аналіз становить підґрунтя для подальшого вдосконалення роботи з об'єктами інтелектуальної власності.

Правове забезпечення сфери наукової і науково-технічної діяльності в Україні здійснюється відповідно до Конституції України [1], Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність” [2], низки інших нормативно-правових документів. Стосовно правового регулювання наукова сфера є міжгалузєвою, тобто регулюється нормами цивільного, фінансового, адміністративного, інформаційного права. Але визначати закритий перелік правових норм, що можуть бути задіяними в регулюванні сфери наукової діяльності, недоцільно.

Розвиток науки і техніки є визначальним фактором прогресу суспільства, підвищення добробуту його членів, їх духовного та інтелектуального зростання. Цим зумовлена необхідність пріоритетної державної підтримки розвитку науки як джерела економічного зростання і невід'ємної складової національної культури та освіти, створення умов для реалізації інтелектуального потенціалу громадян у сфері наукової і науково-технічної діяльності, цілеспрямованої політики в забезпеченні використання досягнень вітчизняної та світової науки і техніки для задоволення соціальних, економічних, культурних та інших потреб [2].

Основними цілями державної політики у науковій і науково-технічній діяльності є: примноження національного багатства на основі використання наукових та науково-технічних досягнень; створення умов для досягнення високого рівня життя кожного громадянина, його фізичного, духовного та інтелектуального розвитку через використання сучасних досягнень науки і техніки; зміцнення національної безпеки на основі використання наукових та науково-технічних досягнень; забезпечення вільного розвитку наукової та науково-технічної творчості [3, 164].

Згідно зі ст. 1 Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність”:

– наукова діяльність – це інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання й використання нових знань. Основними її формами є фундаментальні та прикладні наукові дослідження;

– науково-технічна діяльність – це інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання і використання нових знань у всіх галузях техніки і технологій. Її основними формами (видами) є науково-дослідні, дослідно-конструкторські, проектно-конструкторські, технологічні, пошукові та проектно-пошукові роботи, виготовлення дослідних зразків або партій науково-технічної продукції, а також інші роботи, пов'язані з доведенням наукових і науково-технічних знань до стадії практичного їх використання [2].

Отже, відповідно до Закону [2], наукова та науково-технічна діяльність визначається як інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання й використання нових знань.

З іншого боку, результати творчої діяльності, що наділяються правовою охороною, визначаються як об'єкти інтелектуальної власності й є результатами інтелектуальної діяльності. Отже, інтелектуальна власність (результати інтелектуальної діяльності) є результатом інтелектуальної, творчої діяльності, що відповідає вимогам чинного законодавства. Лише в такому разі їй надається правова охорона. Об'єкт інтелектуальної власності є результатом розумової діяльності (інтелектуальна – від лат. *intellectus* – розум) [4, 21, 22, 26].

Із наведеного вище можна зробити висновок, що результатом наукової та науково-технічної діяльності у переважній більшості випадків повинні бути об'єкти інтелектуальної власності.

Результативність та якість здійснення наукової і науково-технічної діяльності насамперед залежить від організації роботи в цій сфері, створенні всіх необхідних

нормативних документів, які забезпечать можливість повної реалізації наукового потенціалу. Це стосується і об'єктів інтелектуальної власності як одного з основних результатів наукової діяльності. Отже, створення комплексної системи правового та організаційного забезпечення наукової діяльності та забезпечення прав інтелектуальної власності є надто актуальним. Розглядаючи це питання, слід звернутися до досвіду тих органів виконавчої влади, які вже зробили певні кроки у зазначеному напрямі.

Органи державної влади входять до єдиної системи. Найбільш численними є органи державної виконавчої влади. Об'єкти інтелектуальної власності щоденно використовуються всіма органами державної влади України. Однак різні органи державної влади використовують у своїй діяльності різноманітні об'єкти інтелектуальної власності, що створюються ними самими або іншими суб'єктами. Одним із центральних органів виконавчої влади, який зробив спробу створити систему щодо забезпечення прав на об'єкти інтелектуальної власності, є Міністерство оборони України.

Так, у Міністерстві оборони України створено чітку систему забезпечення прав промислової власності. Створена система базується на законодавстві України, інших державних нормативних документах та Положенні про патентно-ліцензійну, винахідницьку та раціоналізаторську роботу в Збройних Силах України [5]. Розглянемо більш детально це Положення як основоположний галузевий нормативний документ з організації у Збройних Силах України системи охорони та використання промислової власності, визначення відповідальних за цю роботу, встановлення схеми проведення робіт та інших норм та правил в цій сфері.

Положення про патентно-ліцензійну, винахідницьку та раціоналізаторську роботу в Збройних Силах України [5] (далі Положення) (зі змінами та доповненнями від 30 жовтня 2010 року [6]) створено з метою подальшого розвитку патентно-ліцензійної, винахідницької та раціоналізаторської роботи у Збройних Силах України, а також підвищення ефективності діяльності військових частин, військових навчальних закладів, установ, організацій та підприємств за напрямом охорони інтелектуальної власності.

Згідно з п. 1.1. Положення [5], визначаються засади організації патентно-ліцензійної, винахідницької, раціоналізаторської роботи та охорони прав інтелектуальної власності у Збройних Силах України функції органів з винахідницької та раціоналізаторської роботи, порядок використання службових винаходів і раціоналізаторських пропозицій і фінансування винахідництва, раціоналізації та іншої діяльності, пов'язаної з охороною прав інтелектуальної власності .

Як ми бачимо, Положення встановлює не тільки норми в цій сфері, але і визначає засади організації патентно-ліцензійної, винахідницької та раціоналізаторської роботи, що становить основу для створення самої системи забезпечення прав промислової власності в певному відомстві.

Крім того, як зазначено у п. 1.3. Положення [5], патентно-ліцензійна, винахідницька та раціоналізаторська робота у Збройних Силах України має на меті підвищення боєготовності та боєздатності військ (сил) і повинна бути спрямована на виконання таких завдань: удосконалення існуючих і створення нових зразків озброєння та військової техніки, підвищення ефективності їх використання, поліпшення технології, якості ремонту та збереження матеріальної частини озброєння і військової техніки, майна; удосконалення системи управління військами (силами) з широким упровадженням автоматизації цього процесу; скорочення термінів приведення озброєння та військової техніки до стану боєготовності; створення нової та вдосконалення існуючої навчально-матеріальної бази; підви-

щення якості науково-дослідних, дослідно-конструкторських і випробувальних робіт; охорону й накопичення інтелектуальної власності військових частин та ефективного використання її для вирішення завдань, що стоять перед Збройними Силами України; поліпшення медичного обслуговування та тилового забезпечення особового складу; підвищення продуктивності праці, економію державних коштів, підвищення якості робіт, що виконуються у військових частинах Збройних Сил України.

Про велике значення цієї роботи в Міністерстві оборони України свідчить і той факт, що згідно з п. 1.5. Положення [5] керівництво патентно-ліцензійною, винахідницькою та раціоналізаторською роботою у Збройних Силах України здійснюється безпосередньо заступником Міністра оборони України через Центральний науково-дослідний інститут озброєння та військової техніки Збройних Сил України.

Командувачі видів Збройних Сил України, командувач сил підтримки Збройних Сил України, командувач Об'єданого оперативного командування та командувачі військ оперативних командувань, керівники структурних підрозділів центрального апарату Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України, командувачі територіальних і регіональних управлінь, командири з'єднань, військових частин, начальники військових навчальних закладів, установ та організацій Збройних Сил України, а також підприємств, установ і організацій, що належать до сфери управління Міністерства оборони України, згідно з п. 1.6. Положення [5], керують винахідницькою та раціоналізаторською роботою в підпорядкованих їм структурних підрозділах і військових частинах.

У п. 2.1. Положення [5] встановлено перелік органів з винахідницької та раціоналізаторської роботи у Збройних Силах України, а саме: Центральний науково-дослідний інститут озброєння та військової техніки Збройних Сил України; відповідальні за винахідницьку та раціоналізаторську роботу у структурних підрозділах центрального апарату Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України; відповідальні за винахідницьку та раціоналізаторську роботу видів Збройних Сил України, Командування сил підтримки Збройних Сил України, Об'єданого оперативного командування та оперативних командувань; відповідальні за винахідницьку та раціоналізаторську роботу у військових частинах (установах, організаціях); відповідальні за винахідницьку та раціоналізаторську роботу в представництвах Міністерства оборони України з оборонного замовлення; патентні підрозділи (бюро військово-технічної, науково-технічної інформації та інші) військових навчальних закладів, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери управління Міністерства оборони України; комісії з винахідницької та раціоналізаторської роботи видів Збройних Сил України, Командування сил підтримки Збройних Сил України, об'єданого оперативного командування, структурних підрозділів центрального апарату Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України, оперативних командувань, з'єднань, військових частин; відповідальні за винахідницьку та раціоналізаторську роботу в підрозділах.

Аналіз переліку органів з винахідницької та раціоналізаторської роботи у Збройних Силах України, який приведено у п. 2.1. Положення [5], свідчить про досконалий та всебічний підхід до організації роботи щодо об'єктів інтелектуальної власності, але тільки стосовно об'єктів промислової власності, залишаючи поза увагою об'єкти авторського права, суміжних прав та ін.

На Центральний науково-дослідний інститут озброєння та військової техніки Збройних Сил України згідно з п. 2.2. Положення [5] покладаються: методичне

керівництво патентно-ліцензійною, винахідницькою та раціоналізаторською роботою в Збройних Силах України; розробка проектів керівних документів про порядок проведення патентно-ліцензійної, винахідницької та раціоналізаторської роботи в Збройних Силах України; координація діяльності та контроль за станом патентно-ліцензійної, винахідницької та раціоналізаторської роботи в Збройних Силах України, надання допомоги в її організації та проведенні; сприяння правовій охороні винаходів, корисних моделей, промислових зразків, що створюються в Збройних Силах України, їх використанню на основі ліцензійно-договірних відносин, захисту прав винахідників та патентовласників; організація підвищення кваліфікації військовослужбовців і працівників патентних органів Збройних Сил України; аналіз та узагальнення звітів із винахідницької та раціоналізаторської роботи в управліннях і військових частинах, складання звітів про підсумки винахідницької та раціоналізаторської роботи в Збройних Силах України тощо.

Як ми бачимо з аналізу п. 2.2. Положення [5], Інститут відіграє ключову роль у діяльності сфери охорони та використання промислової власності у Збройних Силах України та наділений всіма необхідними повноваженнями для здійснення координації та керування цією роботою. Саме від якісної роботи цього Інституту, створення ним відповідних нормативних та організаційних умов і залежить якість виконуваної роботи. Але слід зазначити про відсутність у Положенні норми щодо співпраці Інституту з органами, які планують, контролюють та управляють сферою наукових досліджень та науково-технічних розробок. Незбалансована робота органів управління інтелектуальною власністю і органів управління науковою діяльністю призведе до неефективного використання наукових здобутків та погіршить забезпечення прав на об'єкти інтелектуальної власності.

На відповідальних за винахідницьку та раціоналізаторську роботу у військовій частині покладаються згідно з п. 2.5 Положення [5]: розробка планів заходів з винахідницької та раціоналізаторської роботи у військових частинах; розробка тематичного плану винахідницької та раціоналізаторської роботи, залучення особового складу військових частин до його виконання; надання допомоги авторам в оформленні винаходів, корисних моделей, промислових зразків, що створюються під час виконання службових обов'язків, раціоналізаторських пропозицій; пошук можливого використання винаходів, корисних моделей, промислових зразків і раціоналізаторських пропозицій, наведених у джерелах технічної та патентної інформації, участь у підготовці договорів про використання відібраних технічних рішень з їх власниками; приймання та облік заяв про раціоналізаторські пропозиції, підготовка проектів рішень щодо них і подання їх на розгляд комісії з винахідницької та раціоналізаторської роботи; підготовка пропозицій щодо розміру винагороди авторам за використання винаходів, корисних моделей, промислових зразків і раціоналізаторських пропозицій; підготовка пропозицій щодо організації проведення конкурсів, оглядів, забезпечення участі авторів винаходів, корисних моделей, промислових зразків, раціоналізаторських пропозицій у заходах з винахідницької та раціоналізаторської роботи; підготовка пропозицій щодо заохочення авторів винаходів, корисних моделей, промислових зразків, раціоналізаторських пропозицій та організаторів технічної творчості; підготовка пропозицій щодо організації заходів із підвищення рівня підготовки особового складу в галузі патентного права; підготовка пропозицій щодо розрахунку потреби коштів на винахідницьку та раціоналізаторську роботу; складання звіту про підсумки винахідницької та раціоналізаторської роботи.

З аналізу п. 2.5. Положення [5] видно, що відповідальні за винахідницьку та раціоналізаторську роботу у військовій частині виступають основними орга-

нізаторами цієї роботи та забезпечують планування винахідницької та раціоналізаторської роботи у військовій частині, забезпечують проведення заходів щодо охорони створених об'єктів промислової власності, їх використання, стимулювання цієї роботи та ведення моніторингу і підготовку відповідних звітних документів, а також планування обсягів коштів на проведення робіт щодо промислової власності. Але винахідницька та раціоналізаторська робота стосується тільки промислової власності, залишаючи поза увагою роботу з науковими творами, відео- та аудіотворами тощо. Таким чином, без належної охорони та уваги залишається значна частина об'єктів інтелектуальної власності.

Згідно з п. 2.7. Положення [5], на патентні підрозділи військових навчальних закладів, установ та організацій Збройних Сил України, а також підприємств, установ і організацій, що належать до сфери управління Міністерства оборони України, покладаються: участь у виконанні науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, виявлення патентоздатних технічних рішень; методичне керівництво патентними дослідженнями та контроль за виконанням вимог ДСТУ 3575-97 [7]; підготовка пропозицій щодо використання винаходів (корисних моделей), патентування їх в іноземних державах, видача ліцензій на підставі ліцензійних договорів; надання допомоги в оформленні заявок на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, що створюються під час виконання службових обов'язків; здійснення заходів щодо розробки та правової охорони знаків для товарів і послуг, їх використання для маркування створюваної продукції.

Аналізуючи п. 2.7. Положення [5], слід зазначити, що створення та функціонування патентних підрозділів забезпечує проведення робіт щодо інтелектуальної власності під час виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, а також забезпечення проведення патентних досліджень з метою встановлення патентної ситуації стосовно об'єкта, який розробляється, та забезпечення його "патентної чистоти" стосовно певної території. Крім того, слід відзначити як позитивний результат введення норми стосовно розробки та правової охорони знаків для товарів і послуг. На нашу думку, питанням необхідності розробки знаків для товарів і послуг, в першу чергу, повинні займатися керівництво установи спільно з економістами та розробниками товару, а також патентними підрозділами, у яких працюють фахівці з охорони інтелектуальної власності. Також у пунктах Положення [5] відсутні необхідні норми щодо права створення та правової охорони знаків для товарів і послуг у Центрального науково-дослідного інституту озброєння та військової техніки Збройних Сил України та інших керуючих органів та відповідальних осіб.

Важливим органом щодо роботи з об'єктами промислової власності є комісії з винахідницької та раціоналізаторської роботи, на які згідно з п. 2.8. Положення [5] покладаються: затвердження планів заходів з винахідницької та раціоналізаторської роботи; затвердження тематичного плану винахідницької та раціоналізаторської роботи, залучення особового складу до його виконання; перевірка винахідницької та раціоналізаторської роботи в підрозділах, аналіз її стану та розробка заходів щодо її вдосконалення; захист прав авторів та надання допомоги в правовій охороні винаходів, корисних моделей, промислових зразків та раціоналізаторських пропозицій, що створюються під час виконання службових обов'язків; надання допомоги власникам патентів у підготовці ліцензійних договорів; розгляд заяв про раціоналізаторські пропозиції, проектів рішень щодо них і подання їх на затвердження командирів (начальників); розгляд та узгодження з фінансовою службою пропозицій щодо розміру винагороди авторам; контроль за використанням створених чи відібраних винаходів, корисних моделей, промислових

зразків і раціоналізаторських пропозицій; організація проведення конкурсів; розгляд пропозицій щодо заохочення авторів; організація заходів щодо підвищення рівня підготовки особового складу в галузі охорони права інтелектуальної власності; керівництво діяльністю відповідальних за винахідницьку та раціоналізаторську роботу; подання фінансовому органу та органу з винахідницької та раціоналізаторської роботи розрахунку потреби коштів на винахідницьку та раціоналізаторську роботу; розгляд звіту про підсумки винахідницької та раціоналізаторської роботи.

Комісії з винахідницької та раціоналізаторської роботи відіграють ключову роль у організації роботи щодо інтелектуальної власності в Збройних силах України на основі прийняття колегіального рішення членами комісії, до складу яких входять висококваліфіковані фахівці технічного напрямку, патентної діяльності тощо. Крім того, забезпечується колективний контроль за якістю проведення цих робіт та прийняттям відповідних пропозицій щодо її поліпшення. Але, на нашу думку, затвердження планів винахідницької діяльності не входить до функцій комісій з винахідницької та раціоналізаторської роботи, а входить до функцій керівних осіб роботи з інтелектуальної власності, та і безпосередній захист прав авторів є сферою діяльності відповідних фахівців з інтелектуальної власності.

На відповідального за винахідницьку та раціоналізаторську роботу в підрозділі військової частини згідно з п. 2.9. Положення [5] покладаються функції щодо організації цієї роботи у відповідному підрозділі стосовно залучення особового складу до технічної творчості, надання допомоги авторам у розробці та оформленні заявок на винаходи, корисні моделі, промислові зразки та заяв про раціоналізаторські пропозиції тощо.

Розділ 3 та 4 Положення [5] встановлює норми та механізм здійснення винахідницької та раціоналізаторської роботи, визначає дії всіх суб'єктів цієї роботи та відносини між ними для забезпечення створення та охорони промислової власності.

Розділ 5 Положення [5] встановлює норми щодо охорони прав інтелектуальної власності. У п. 5.2. встановлено норми щодо охорони прав інтелектуальної власності під час здійснення заходів з винахідницької та раціоналізаторської роботи, у п. 5.3. – в процесі наукової та науково-технічної діяльності, у п. 5.4. – під час виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт за державним оборонним замовленням, у п. 5.5. – під час військово-технічного співробітництва.

Детально встановлені норми щодо охорони прав інтелектуальної власності, звісно, забезпечують надійну охорону цих прав та відповідні дії щодо їх захисту. Але недоліком є те, що норми стосуються тільки промислової власності, хоча і застосовується термін “інтелектуальна власність”, а також не передбачено охорони прав інтелектуальної власності при виконанні робіт за кошти Державного бюджету України, лише зазначено один з випадків таких робіт – виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт на Державне оборонне замовлення.

Розділом 6 Положення [5] встановлено норми щодо використання винаходів, корисних моделей, промислових зразків та раціоналізаторських пропозицій. Встановлено, що щодо кожного винаходу, створеного під час виконання службових обов'язків, та раціоналізаторської пропозиції, який прийнято до розробки або використання в управлінні чи військовій частині, органом з винахідницької та раціоналізаторської роботи управління чи військової частини приймається рішення про порядок та термін проведення робіт і визначаються особи, відповідальні за проведення цих робіт. Рішення органу з винахідницької та раціоналізаторської

роботи затверджується командиром (начальником) військової частини (управління). У структурних підрозділах Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України копії рішень передаються до відповідного органу з винахідницької та раціоналізаторської роботи для контролю за їх виконанням.

Порядок фінансування витрат на винахідництво та раціоналізацію встановлено в розділі 7 Положення [5]. Пунктом 7.1. Положення [5] встановлено, що фінансування витрат на винахідництво та раціоналізацію у Збройних Силах України здійснюється за бюджетною програмою коду програми класифікації видатків 2101160 “Прикладні дослідження у сфері військової оборони держави” за рахунок коштів, передбачених Класифікацією видатків за кошторисом Міністерства оборони України на фінансування патентно-ліцензійної, винахідницької та раціоналізаторської роботи – стаття 2410 “Патентно-ліцензійна, винахідницька та раціоналізаторська робота”.

Чітке встановлення програми фінансування, коду та відповідної статті позитивно впливає на проведення робіт щодо промислової власності, забезпечує ці роботи відповідним фінансуванням, дає змогу планувати обсяги робіт залежно від виділених коштів. Але аналізуючи статтю 2410 “Патентно-ліцензійна, винахідницька та раціоналізаторська робота”, слід відзначити як недолік неможливість проведення фінансування робіт, зазначених у цій статті, щодо об’єктів авторського права, інших об’єктів інтелектуальної власності, що, як наслідок, обмежує можливості проведення таких робіт тільки в рамках промислової власності.

Встановлені п. 7.2 Положення [5] видатки на винахідницьку та раціоналізаторську роботу враховують весь обсяг робіт, який здійснюються стосовно промислової власності і забезпечують проведення всіх необхідних розрахунків, що є дуже позитивним набутком і впливає на якість та повноту виконуваних робіт щодо створення, охорони, захисту та використання інтелектуальної власності.

У розділі 8 Положення [5] встановлено норми щодо порядку обчислення та виплати винагород за винахідницьку і раціоналізаторську роботу та сприяння винахідництву і раціоналізації.

Проаналізувавши Положення про патентно-ліцензійну, винахідницьку та раціоналізаторську роботу в Збройних Силах України [5], слід зазначити, що нормативний документ на досить високому рівні забезпечує встановлення норм, правил взаємодії, механізмів забезпечення роботи в Збройних Силах щодо створення, охорони, захисту та використання промислової власності. Про налагоджену роботу в цій галузі в Міністерстві оборони свідчать і щорічні конференції за цим напрямом діяльності, численні патенти на промислову власність, а також взаємодія фахівців Міністерства оборони з Державною службою інтелектуальної власності, Українським інститутом промислової власності та іншими науковими та виробничими установами.

Але, на жаль, ця система не є довершеною й має ряд значних недоліків, до яких належить її однобокість – система опікується тільки промисловою власністю. До об’єктів інтелектуальної власності відносяться не тільки винаходи та корисні моделі, які охороняються відповідно до Закону України “Про охорону прав на винаходи і корисні моделі” [8], промислові зразки, які охороняються відповідно до Закону України “Про охорону прав на промислові зразки” [9], топографії мікросхем, які охороняються відповідно до Закону України “Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем” [10], а і твори, які охороняються відповідно до Закону України “Про авторське право і суміжні права” [11], знаки для товарів і послуг, які охороняються відповідно до Закону України “Про охорону прав на знаки для товарів і послуг” [12] та ін. На жаль, система щодо забезпечення прав

інтелектуальної власності в Міністерстві оборони України не розповсюджується на частину зазначених вище об'єктів інтелектуальної власності, таких як створені підручники, монографії, статті, відео- і аудіотвори тощо. Аналіз Положення [5] свідчить, що крім односторонності системи, яка опікується тільки промисловою власністю, не встановлено норм щодо співпраці органів з винахідницької та раціоналізаторської роботи у Збройних Силах України з органами, які відповідають за проведення наукових досліджень та науково-технічних розробок, в тому числі проведення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт; вченими, науковими та науково-технічними радами. Це, в свою чергу, погіршує керованість як науковими дослідженнями, так і роботами з об'єктами інтелектуальної власності.

Виходячи з аналізу організації забезпечення прав інтелектуальної власності на прикладі Міністерства оборони України, нами пропонується створювати в органах виконавчої влади, на підприємствах, у наукових установах більш досконалу систему щодо забезпечення прав інтелектуальної власності, яка забезпечуватиме створення, охорону, захист та використання всіх об'єктів інтелектуальної власності, особливо при виконанні робіт за кошти Державного бюджету України. Також система повинна забезпечити плідне співробітництво органів управління інтелектуальною власністю та органів управління науковими дослідженнями та науково-технічними розробками, а також чіткий взаємозв'язок сфери інтелектуальної власності та наукової діяльності з потребами практичної сфери діяльності органу виконавчої влади. Крім того, при побудові зазначеної системи необхідно враховувати специфіку функціонування кожного органу виконавчої влади чи установи.

Слід зауважити, що запропонована система забезпечення прав інтелектуальної власності є підсистемою більш широкої системи правового забезпечення наукової та науково-технічної діяльності. Зазначена підсистема повинна органічно взаємодіяти з іншими підсистемами системи правового забезпечення наукової діяльності на всіх етапах створення, правової охорони та захисту, використання результатів наукових досліджень та науково-технічних розробок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – ст. 141 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0>.
2. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 13 грудня 1991 року № 1977-ХІІ // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1992. – № 12. – Ст. 165 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1977-12&print=1>.
3. *Голосніченко І.П.* Адміністративне право України : основні поняття: навчальний посібник / І.П. Голосніченко, М.Ф. Стахурський, Н.І. Золотарьова ; за заг. ред. докт. юрид. наук проф. І.П. Голосніченка. – К. : ГАН, 2005. – 232 с.
4. Право інтелектуальної власності : акад. курс : підр. для студ. вищ. навч. закладів / О.П. Орлюк, Г.О. Андрощук, О.Б. Бутнік-Сіверський та ін. ; за ред. О.П. Орлюк, О.Д. Святоцький. – К. : Видавничий Дім "Ін Юре", 2007. – 696 с.
5. Положення про патентно-ліцензійну, винахідницьку та раціоналізаторську роботу в Збройних Силах України (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства оборони № 338 від 30 червня 2010 року) : Наказ Міністра оборони України від 5 березня 2001 року № 78, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 20 березня 2001 року за № 250/5441 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=z0250-01>.
6. Про внесення змін до Положення про патентно-ліцензійну, винахідницьку та раціоналізаторську роботу в Збройних Силах України : Наказ Міністерства оборони № 338 від 30 червня 2010 року, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 1 жовтня 2010 року за № 882/18177 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=z0882-10>.
7. Патентні дослідження. Основні положення та порядок проведення: ДСТУ 3575-97. – [Чинний від 1998.01.01]. – К. : Держстандарт України, 1997. – 14 с.

8. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі : Закон України від 15 грудня 1993 року № 3687-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – Ст. 32 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3687-12>.

9. Про охорону прав на промислові зразки : Закон України від 15 грудня 1993 року № 3688-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – Ст. 34 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3688-12>.

10. Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем : Закон України від 5 листопада 1997 року № 621/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 8. – Ст. 28 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=621%2F97-%E2%F0>.

11. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23 грудня 1993 року № 3792-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 13. – Ст. 64 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3792-12>.

12. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг : Закон України від 15 грудня 1993 року № 3689-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – Ст. 36 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3689-12>.

Отримано 30.08.2013